

KLASSEKAMPEN Venstresidas dagsavis

Til det kjedsommelige

□ Klassekampen. 04.06.2016. Side: 7

PETER FRÖBERG IDLING

Det er lett å forestille seg at menneskenes følelser har vært de samme gjennom historien. At Kleopatras tårer og Shakespeares skam brant i dem på samme måte som det gjør i oss.

Hvordan det måtte være med den saken går det naturligvis ikke an å vite, men det er i det minste mulig å si at leden – i alle fall i den formen vi kjenner den – dukker opp først på 1800-tallet. Før det fantes det ikke engang et adekvat begrep på svensk – man måtte låne utenlandske ord som tristesse og spleen. (Heller ikke det norske kjedsomhet finnes det kilder på tidligere enn dette).

Leden sammenfaller altså med industrialismen, hvilket er en del av forklaringen. I det førindustrielle samfunnet fantes det naturligvis en overvekt av kjedelige gjøremål, som så vel håndverkere som bønder og andre måtte underlegge seg. Men som Peter Englund konstaterer i et essay i «Tystnadens historia och andra essäer», var de ikke underkastet stedet. De utførte sitt gjøremål, og når det var gjort, kunne de fortsette med noe annet et annet sted. Med fabrikkens og lønnsarbeidets inntog fantes ikke lenger den muligheten. Arbeideren hadde solgt sin tid, og måtte derfor bli på arbeidsplassen, uansett om det fantes meningsfulle oppgaver eller ei. Og fantes det arbeidsoppgaver, ble de i industrialismens gullalder stadig mer monotone – samlebåndet rullet og rullet uten stans. Det idelle fabrikkmiljøet lot seg heller ikke påvirke av den ytre verden; den omvekslingen som årstidene tilbød tidligere generasjoner, ble utradert.

Ledens inntog på 1800-tallet kan også føres tilbake til borgerskapets oppkomst. Å slippe å arbeide var tidligere et av adelens privilegier. Man flanerte, konverserte eller henga seg til en eller annen form for lek. Denne lettheten var fremmed for dem som selv hadde skapt sin velstand. De brukte heller pengene sine på dyre ting enn på å kjøpe seg fritid – for disse

KLASSEKAMPEN BOKMAGASINET Lørdag 4. juni 2016

Skitten virkelighet: Ledens grå tråd løper gjennom 1990-tallstens lyrikk.

Til det kjedsommelige

NORDISK RÅD

PETER FRÖBERG IDLING

Det er lett å forestille seg at menneskenes følelser har vært de samme gjennom historien. At Kleopatras tårer og Shakespeares skam brant i dem på samme måte som det gjør i oss. Hvordan det måtte være med den saken går det naturligvis ikke an å vite, men det er i det minste mulig å si at leden – i alle fall i den formen vi kjenner den – dukker opp først på 1800-tallet. Før det fantes det ikke engang et adekvat begrep på svensk – man måtte låne utenlandske ord som tristesse og spleen. (Heller ikke det norske kjedsomhet finnes det kilder på tidligere enn dette).

Leden sammenfaller altså med industrialismen, hvilket er en del av forklaringen. I det førindustrielle samfunnet fantes det naturligvis en overvekt av kjedelige gjøremål, som så vel håndverkere som bønder og andre måtte underlegge seg. Men som Peter Englund konstaterer i et essay i «Tystnadens historia och andra essäer», var de ikke underkastet stedet. De utførte sitt gjøremål, og når det var gjort, kunne de fortsette med noe annet et annet sted. Med fabrikkens og lønnsarbeidets inntog fantes ikke lenger den muligheten. Arbeideren hadde solgt sin tid, og måtte derfor bli på arbeidsplassen, uansett om det fantes meningsfulle oppgaver eller ei. Og fantes det arbeidsoppgaver, ble de i industrialismens gullalder stadig mer monotone – samlebåndet rullet og rullet uten stans. Det idelle fabrikkmiljøet lot seg heller ikke påvirke av den ytre verden; den omvekslingen som årstidene tilbød tidligere generasjoner, ble utradert.

Leden inntog på 1800-tallet kan også føres tilbake til borgerskapets oppkomst. Å slippe å arbeide var tidligere et av adelens privilegier. Man flanerte, konverserte eller henga seg til en eller annen form for lek. Denne lettheten var fremmed for dem som selv hadde skapt sin velstand. De brukte heller pengene sine på dyre ting enn på å kjøpe seg fritid – for disse

Driftige menn og kvinner fikk snarere kløve av å ikke være sysselsatt.

Denne nye følelsen gjorde også et avtrykk i litteraturen. Ta for eksempel Gustave Flauberts dype kjedsommelighet i «Madame Bovary», eller Charles Baudelaire dikt 'Spleen'. Men leden ble ikke forlatt på 1800-tallet. Litteraturforskere har vist hvordan ordet ble stadig mer brukt på 1900-tallet. Og det er høyst nærværende i den unge, svenske poesien. I en artikkel publisert i tidsskriftet Vi Läser har litteraturkritikeren Mats O. Svensson lest noen svenske diktsamlinger utgitt på norske AFV Press. I Sverige har man med forundring, og dårlig skjult sjalusi, betraktet de siste årenes «danske poesiunder», der unge lyrikere har, med en slags selvsaghet, tatt steget ut i den litterære samtida og gjort poesien sin relevant langt utenfor de snevre kretsene som vanligvis interesserer seg for dikt. Muligens er Hanna Rajs Lundström, Anna Axfors og Elis Burrau det svenske motsvar – de skriver alle fall på en like stråpet og selvsagt måte. Axfors og Burrau står også bak en underholdende blogg, Vi som alltid skrivt prosa, der diktløst blandet med respektløst redigert i samtidslitteraturen. I artikkelen sin peker Svensson på hvordan ledens grå tråd løper gjennom 1990-tallstens lyrikk. Axfors skriver: «Man får innovers etter jobbet for ett halvt år (voksen) / men man vite refan gjort det på jobbet... / I man koss oohd på till Ahlens efter jobbet for / att halva sig vokser / jag smalar Ahlenspoing. En annen forfatter som lar leden ta plass er iden noe eldre Stefan Lindberg, hvis roman «Du vet vil om att du är vackerfull...» (2014) handler om den unge Malin, hvis liv spenner all framfåt. Et annet eksempel er Linna Johansson roman «Lilla-Era» (2012), der to unge venninner er dypt nedsatt i meningsløsheten. **Nettpoet Stefan Lindberg minnte om den gamle ledens bode, da han i en artikkel i Dagens Nyheter rundt påkostet pekte på langfredagens tidligere påbud om å ikke sysselsatte seg med noe. Han merket at det er en slags ledens. Tross at mange møter stunder av mikro boroton – å ventte på bussen eller et forvartet skal begynne å koke – med mobiltelefonen, så finnes det bortenfor det en ledens som har gjort seg uanbendig av tida, mener Lindberg. Kjedsommeligheten på en langfredag hadde en ende, selv om det for et barn ikke virket slik. Den ledens Lindberg nå ser, som tilsvarende kan holdes på avstand med stadig stimulans fra internett, risikerer å komme tilbake i fortsettelse form. Og i likhet med den «tyrskede Angerter» i franske Michelle Houellebecq romaner, kleser den den ledens å vente på at den skal ta slutt. I artikkelen nevner Lindberg Per Rådström (1925-1993), som tilsvarende leden til sin fremste drivkraft som forfatter. Det er en påstand som hefter seg i tross. Å skrive er jo en slags magi, som kan få hvilken som helst skiten virkelighet til å transisjones til en innsett som over-å fortsette alle dem som kommer i kontakt med dem. Selv leden, Og det er grunnvis til at også Ahlenspoing kan gittes i en unge diktens bender begynne å koke – med**

UTTVINGEN: Anna Axfors er en av damene bak poesiutstillingen Vi som aldrig skriver prosa.

FOTO: CHARLES LUDVIG

FRÖBERG Peter Fröberg Idling Litteraturkritiker og forfatter	FRÖBERG Peter Fröberg Idling Litteraturkritiker og forfatter	FRÖBERG Peter Fröberg Idling Litteraturkritiker og forfatter	FRÖBERG Peter Fröberg Idling Litteraturkritiker og forfatter	FRÖBERG Peter Fröberg Idling Litteraturkritiker og forfatter	FRÖBERG Peter Fröberg Idling Litteraturkritiker og forfatter	FRÖBERG Peter Fröberg Idling Litteraturkritiker og forfatter	FRÖBERG Peter Fröberg Idling Litteraturkritiker og forfatter
---	---	---	---	---	---	---	---

Elis Burrau det svenske motsvaret – de skiver i alle fall på en like utvunget og selvsagt måte. Axfors og Burrau står også bak en underholdende blogg, Vi som aldrig skrev prosa, der diktutkast blandes med respektløse nedslag i samtids-litteraturen.

I artikkelen sin peker Svensson på hvordan ledens grå tråd løper gjennom 1990-tallistenes lyrikk. Axfors skriver:

Man får onanera efter jobbet för att hålla sig vaken / om man inte redan gjort det på jobbet [...] / man kan också gå till Åhléns efter jobbet för / att hålla sig vaken / jag samlar Åhlénspoäng.

En annen forfatter som lar leden ta plass er (den noe eldre) Stefan Lindberg, hvis roman «Du vet väl om att du är värdefull» (2014) handler om den unge Malin, hvis liv savner all framdrift. Et annet eksempel er Linna Johanssons roman «Lollo» fra i fjor, der to unge venninner er dypt nedsunket i meningsløsheten.

Nettopp Stefan Lindberg minte om den gamle tidas lede, da han i en artikkel i Dagens Nyheter rundt påsketider pekte på langfredagens tidligere påbud om å ikke sysselsette seg med noe. Han mener å se en ny slags lede. Tross at mange møter stunder av micro boredom – å vente på bussen eller at tevannet skal begynne å koke – med mobiltelefonen, så finnes det bortenfor det en lede som har gjort seg uavhengig av tida, mener Lindberg. Kjedsommeligheten på en langfredag hadde en ende, selv om det for et barn ikke virket slik. Den leden Lindberg nå ser, som tilsynelatende kan holdes på avstand med stadig stimulans fra internett, risikerer å komme tilbake i fortettet form. Og i likhet med den «frystorkade ångesten» i franske Michele Houellebecqs romaner, kleber den seg fast ved alt, uten at det hjelper å vente på at den skal ta slutt.

I artikkelen nevner Lindberg Per Rådström (1925–1963), som utnevnte leden til sin fremste drivkraft som forfatter. Det er en påstand som hefter seg i meg. Å skrive er jo en slags magi, som kan få hvilken som helst skitten virkelighet til å transcenderes

til en kunst som evner å fortrylle alle dem som kommer i kontakt med dem. Selv leden. Og det er grunnen til at også Åhlénspoeng kan glitre i en ung dikters hender.

bokmagasinet@klassekampen.no

Leden er høyst nærværende i den unge, svenske poesien.

© Klassekampen

Les hele nyheten på <http://ret.nu/FNcHQxFq>